

Marzano's strategieën zijn gemakkelijk toe te passen

Betrokkenheid als basis van effectief leren

'Betrokkenheid is de basis van effectief leren. Als leerlingen niet betrokken zijn, is er maar weinig kans dat ze iets opsteken.' Aan het woord is Anne-Marie Dogger-Stigter, trainer/onderwijsadviseur bij Bazalt. 'Maar de cruciale vraag is: hoe krijg je leerlingen betrokken? Daar wordt niet altijd over gesproken op scholen. Gelukkig zijn daar inmiddels heel goede strategieën voor ontwikkeld. Door niemand minder dan Robert Marzano.'

Volgens Marzano is betrokkenheid niet iets dat toevallig ontstaat, maar door de leraar sterk kan worden beïnvloed. 'Je kunt misschien niet iedereen superenthousiast maken,' vertelt Dogger-Stigter, 'maar hij laat wel zien dat je een klimaat in de klas kunt creëren waarin betrokkenheid de norm is en niet de uitzondering.'

In zijn boek *Betrokkenheid!* presenteert onderwijswetenschapper Robert Marzano aan de hand van vier fundamentele vragen een eenvoudig model dat leraren kunnen gebruiken om onderwijskundige beslissingen te nemen die de betrokkenheid van leerlingen vergroten. De vier fundamentele vragen zijn: 1. *Hoe voel ik me?* (emotie), 2. *Ben ik geïnteresseerd?* (interesse), 3. *Is dit belangrijk?* (relevantie), 4. *Kan ik dit?* (opvattingen over doeltreffendheid).

De eerste vraag *Hoe voel ik me?* behandelt de gevoelsmatige kant van het leren. De tweede vraag *Ben ik geïnteresseerd?* gaat over de mate waarin activiteiten in de klas leerlingen aanspreken. Anne-Marie Dogger-Stigter is een van de Nederlandse bewerkers van het boek: 'Deze twee vragen gaan vooral over het geven van aandacht. Betrokkenheid is de positieve reactie op deze vragen. Maar aandacht is een kortdurend verschijnsel dat enkele seconden tot enkele minuten kan duren. De eerste twee vragen vormen wel de basis voor de vragen 3 en 4. Zonder aandacht en interesse is het immers lastig werken aan relevantie en doeltreffendheid, de echte betrokkenheid.'

Concreet en praktisch

Marzano laat niets aan het toeval over. Zeer precies geeft hij aan wat het gevoel van de leerling bepaalt en hoe dit door de leraar te beïnvloeden is. Volgens Marzano doen leerlingen alleen mee aan activiteiten in de klas als ze bevestigend kunnen antwoorden op de vraag 'Ben ik geïnteresseerd?'. Dogger-Stigter: 'Het creëren van een sfeer in de klas waarin leerlingen echt betrokken zijn, gaat niet vanzelf. Daarvoor zet je specifieke strategieën in. Sommige strategieën zijn best pittig, maar de meeste zijn heel snel toe te passen. Zelfs een strategie als 'het tonen van passie en enthousiasme' lijkt een lastige, maar hoeft dat niet te zijn. Want als je je afvraagt hoe je passie en enthousiasme kunt zien, dan blijken dat vrij concrete dingen te zijn. Bijvoorbeeld in welke mate je het leren persoonlijk maakt. Ook van jou als leraar. Vertel jij ook iets vanuit jouw verhaal? Bijvoorbeeld door iets persoonlijks te vertellen? Als je dat eenmaal weet, dan kun je dat gemakkelijker zelf proberen toe te passen. Zo'n persoonlijk verhaal triggert. Ik snap ook wel dat de ene persoon van nature expressiever is dan de andere, maar ook daarvan kun je je bewust worden.'

Zeker voor de eerste twee niveaus van Marzano's betrokkenheid geldt dat lang niet altijd de inhoud de nodige aandacht moet trekken. Er zijn tal van strategieën die inhoudsonafhankelijk zijn en toch zeer motiverend werken. Dogger-Stigter: 'Zo kun je een topografie heel leuk maken door er een uitdagende spelvorm aan te koppelen. Zet bijvoorbeeld op het digibord de omtrekken van landen en creëer tweetallen. Eén leerling ziet het land en moet het land herkennen en omschrijven, de ander ziet het land niet en moet het land raden. Zo'n spel maakt leren leuk, het is spannend en uitdagend. Dit kun je ook met wiskundige formules, woordenschat of eigenlijk met alle begrippen die je kunt omschrijven of uitbeelden doen. Het is een eenvoudige, maar heel doeltreffende methode om relatief saaie stof aantrekkelijk te pre-

Anne-Marie Dogger-Stigter

senteren en daarmee het enthousiasme van de leerlingen een boost te geven.' Dogger-Stigter erkent dat er verschil zit in de toepasbaarheid van de strategieën. Bij bijvoorbeeld de categorie 'Aanzetten tot milde meningsverschillen' kun je verschillende strategieën inzetten. Zo komt er bij het werken met een 'Debatmodel' meer kijken. 'Daar moet je de les anders voor inrichten. Deze strategie kun je niet zomaar in vijf minuten in je les inpassen. Gemakkelijker is het werken met de strategie 'Stemmen in de klas'. Dan vraag je leerlingen ergens over na te denken en hun mening te geven over een bepaalde stelling bijvoorbeeld. Op basis daarvan kunnen leerlingen in gesprek gaan met elkaar. Dat kan in een kleinere setting. Dat hoeft je niet helemaal vooraf te organiseren.'

In het boek wordt een leraar regelmatig gevraagd te reflecteren op het gebruik van de strategieën. Anne-Marie Dogger-Stigter: 'Door deze matrix in te vullen kan de leraar zien waar hij staat. Het is een perfectie manier om zichzelf en zijn lessen tegen het licht te houden. Gebruik ik de strategie nooit (niveau 0) of ken ik hem al zo goed dat ik kan innoveren (niveau 4) en alles wat er tussenin zit. Zo krijgt hij een beeld van de gebieden waarop hij verder kan groeien en op welke gebieden hij eventueel collega's verder kan helpen.'

Van aandacht naar betrokkenheid

'Aandacht en interesse zijn voorwaardelijk voor echte betrokkenheid', weet Dogger-Stigter. 'Als je niet lekker in je vel zit of het interesseert je geen barst, dan zul je ook niet de relevantie van iets inzien. Betrokkenheid is dan nog ver weg.' Ook voor deze fases heeft Marzano allerlei strategieën ontwikkeld. 'En ook nu weer geldt dat sommige strategieën heel gemakkelijk toe te passen zijn en andere wat meer tijd vergen. Een heel gemakkelijk toe te passen strategie is bijvoorbeeld de categorie *Vragen stellen om meer reacties te krijgen*. Iedere leraar stelt immers vragen, dus op zo'n moment kun je bijvoorbeeld een strategie toepassen als *Kiezen van willekeurige leerlingen*. Ook de strategie *Antwoorden in tweetallen* is gemakkelijk toe te passen. Bij deze strategie vertellen leerlingen eerst hun antwoord op de vraag in tweetallen aan elkaar, voordat je klassikaal een antwoord vraagt. Nog zo'n voorbeeld: even pauzeren voordat je een vraag laat beantwoorden. Door het toepassen van deze *DenkTijd* krijgen leerlingen de gelegenheid een vraag te verwerken en kunnen ze nog even goed over hun antwoord nadenken. Er liggen genoeg kansen voor het grijpen.'

Betekenisvol

In principe zullen klassenactiviteiten die een verbinding hebben met de echte wereld voor positieve reacties zorgen op de vraag *Is dit belangrijk?* 'Geen wereldschokkende bevinding,' bevestigt Dogger-Stigter, 'want op zich heel logisch dat als je ergens de toepassing van snapt, je ook eerder het belang ziet, maar de kracht van Marzano zit 'm in de uitwerking. Ook deze vraag pakt Marzano weer heel concreet aan. Hoe verbind je het onderwijs met het dagelijkse leven van de leerling of met zijn ambities?'

Bij de vraag *Kan ik dit?* doet Marzano onder andere een beroep op cognitieve psychologie. Onder de noemer self-efficacy (geloof in eigen kunnen) verwijst hij naar de mindset-theorie van Carol Dweck: intelligentie kun je ontwikkelen, je kunt heel veel leren, mits je jezelf op een positieve manier uitdaagt. Dogger-Stigter: 'En ook in deze fase van betrokkenheid weet Marzano weer de juiste hulpmiddelen aan te reiken. Geen-ver-van-mijn-bed-show, maar bewezen effectieve instrumenten om leren gemakkelijker en beter te maken. Voor zowel leraren als leerlingen zeer waardevol.'

Voor meer informatie: www.bazalt.nl/educatieve-uitgaven, 088 5 570 570, info@bazalt.nl

Dagelijkse strategieën

Leraren zouden dagelijks vier categorieën strategieën moeten gebruiken zoals die eerder zijn beschreven:

1. Handhaven van een effectief tempo.
2. Tonen van passie en enthousiasme.
3. Werken aan een positieve relatie tussen leraar en leerling en tussen leerlingen onderling.
4. Gebruiken van effectieve verbale feedback.

Strategieën voor het juiste moment

Een leraar kan naar logische mogelijkheden zoeken om strategieën die de betrokkenheid verbeteren te gebruiken in de lessen, in plaats van ze verplicht in elke les te persen. Twaalf soorten strategieën zijn daarvoor geschikt:

1. Integreren van lichamelijke beweging.
2. Gebruik van humor.
3. Gebruik van spellen en vrijblijvende competitie.
4. Aanzetten tot milde meningsverschillen.
5. Geven van opmerkelijke informatie.
6. Vragen stellen om meer reacties te krijgen.
7. Verbinden met het dagelijkse leven van leerlingen.
8. Verbinden met persoonlijke ambities van leerlingen.
9. Stimuleren van het toepassen van kennis.
10. Volgen en bestuderen van vorderingen.
11. Voorbeelden geven van self-efficacy.
12. Lesgeven in self-efficacy.

Tekst:
Frank Stienissen

Fotografie:
Aangeleverde foto's